

Psykiatrins Juridik

Nr 2. Maj – Augusti 2024

Nyhetsbrevet distribueras till abonnenter 3 ggr/år.

REDAKTÖR jurist Patric Hamilton

POSTADRESS Box 4028, 183 04 Täby TELEFON 08-630 00 40 FAX 08-756 00 03

E-POST info@juris.se Webbplats www.juris.se

Ingen konvertering HSL/LPT efter suicidförsök	2
Nya uppgifter för Statens medicinsk-etiska råd	2
Sammanvägd bedömning krävs för utevistelse vid suicidrisk	2
Sista rapporten om nationell markörbaserad journalgranskning	3
Rullstolsbunden arbetssökande diskriminerades inte	3
Föräldrar nekades neuropsykiatrisk utredning utan undersökning	3
Förvaltarskap vid drogmissbruk, psykoser och skuldsättning	3
Barnpsykiatrisk bedömning utan specialistläkares medverkan	3
Uppdaterad nationell strategi mot hiv, aids m m	3
Centralstimulerande läkemedel ordinerades efter påstådd adhd	4
Försvarsekretess skyddade uppgifter om läkare	4
Skäl saknades för att bevara äldre sjukjournaler	4
BUP planerade för sondmatning med fastspänning	4
En ny socialtjänstlag föreslås	4
En begreppsmodell för området psykisk hälsa	5
Vägledning gällande hundar i vården	5
Krav på specifik skyddsutrustning utan författningsstöd	5
Slutenvård erbjuds inte vid psykosutveckling	5
Funktionsnedsatt inte diskriminerad av beslut om övervakat urinprov	5
Besvärlig patient avslutades utan överremittering	5
Anmälare av klagomål till IVO har partsrättighet	6
Psykiatriska akutmottagningar ska kartläggas	6
Beslutsjournal omfattades inte av sekretessundantaget för LPT-beslut	6
Akutsjukvårdens grundproblem kvarstår	6
Hygien – stöd för egenkontroll	6
Kurator nekad legitimation – erfarenhetskrav ej uppfyllt	7
Allvarlig kritik för felaktiga patientuppgifter	7
Primärvården upplevs varken som sammanhållen eller tillgänglig	7
Spruträdd missbrukare frias från våldsamt motstånd	7
Ökad suicidrisk vid läkemedelsbehandlad smärta	7
Suicid – sms från patient hanterades inte	7

Hemgång istället för inläggning utan specialistbedömning.....	8
Ingen sekretess för hälsouppgifter i vissa beslutshandlingar	8
Registerlag för analysmyndighet	8
Tillbakablickande läkarintyg beaktades vid sjukskrivning.....	8
Hel sjukersättning – psykiatrin hade inte mer att erbjuda.....	9
Mall vid läkemedelshantering utgjorde allmän handling	9
LPT/LRV - Socialstyrelsen uppdras utveckla tvångsvården	9
Aidentifierad handling omfattades inte av sekretess.....	9
Rapport om kvinnor och flickor med beroendeproblematik.....	9
Sms-meddelanden i tjänstemobil inte allmänna handlingar	10
Rapport om psykisk ohälsa bland barn och unga	10
Ändringar i uppgiftsskyldighet till patientregister	10
Läkarintyg gav inte stöd för förvaltarskap.....	10
Arbetschema maskerades eftersom anställd kände sig hotad	11
Arbetslöshetsersättning – läkare måste inte uppmana patient att sluta arbeta.....	11
Ätstörningar – nationella riktlinjer.....	11
Hot om suicid togs inte på allvar.....	11
Rapport om brister i arbetet mot våld i nära relationer.....	12

24-08-30 IVO

Ingen konvertering HSL/LPT efter suicidförsök

En patient som var inlagd på en psykiatrisk vårdavdelning för läkemedelsbehandling hade försökt ta sitt liv och blivit satt på vak eftersom PIVA, den psykiatriska intensivvårdsavdelningen, saknade plats. Enligt IVO var det anmärkningsvärt att en läkare varken bedömde patienten somatisk/psykiatrisk eller dennes suicidrisk efter försöket på avdelningen. Patienten blev sedan på egen begäran utskriven av en AT-läkare på PIVA som i samband därmed gjorde en suicidriskbedömning. IVO ansåg att detta var olämpligt, särskilt som AT-läkaren saknade kännedom om patienten. Flera brister konstaterades i dokumentationen, bl a saknades en ansvarig överläkares eller bakjours bedömning om varför en konvertering till LPT inte var aktuell.

Källa: IVO-beslut 2024-08-30 dnr 10528/2023

24-08-29 Regeringen

Nya uppgifter för Statens medicinsk-etiska råd

Regering har beslutat att utöka och förtydliga uppgifterna för Statens medicinsk-etiska råd (Smer).

Enligt det nya uppdraget ska Smer bl a

- fungera som en svensk kontaktpunkt för vissa internationella samarbeten inom medicinsk etik och
- bistå med medicinsk-etiska analyser och hjälpa myndigheter med medicinsk-etiska frågor när nya regler och föreskrifter tas fram.

Källa: Protokoll vid regeringssammanträde, S2024/01506

24-08-29 IVO

Sammanvägd bedömning krävs för utevistelse vid suicidrisk

Tillståndet för en tvångsmedicerad psykotisk patient intagen för LPT-vård hade förbättrats och efter en tid beslutades om vistelser utanför vårdinrättningens område i 1,5 timme mellan bestämda klockslag under två dagar. IVO konstaterade att journalen saknade anteckning om vilken bedömning som gjordes inför beslutet om permission och om den utvärderades på ett adekvat sätt där hela patientens sjukdomsbild beaktades. Därefter beviljades patienten vid två tillfällen odokumenterad "full frigång" och "fri frigång". När patienten inte återkom vid det senare tillfället dröjde det en timme innan läkare underrättades om att patienten inte hade återkommit i tid. Patienten avled dagen därpå efter att ha försökt ta sitt liv under utevistelsen. IVO konstaterade att det krävs en sammanvägd bedömning av patientens mående för att bevilja permission eller frigång och att detta ska stämma överens med vad som står i dennes uppdaterade vårdplan.

Källa: IVO-beslut 2024-08-29 dnr 48233/2022

24-08-28 SKR

Sista rapporten om nationell markörbaserad journalgranskning

SKR redovisar i en sista MJG-rapport elva års nationell markörbaserad journalgranskning (MJG) av skador och vårdskador, d v s undvikbara skador. Underlaget utgörs av 131 000 slutenvårdstillfällen inom somatisk slutenvård för vuxna på akutsjukhus under perioden 2013 till och med 2023. Rapporten sammanställer förändringar över tid i frekvens och typ av skador och vårdskador, köns- och ålderskillnader, medelvårdtider, fördelning i allvarlig-hetsgrad, utlokalisering och oplanerad återinskrivning inom 30 dagar efter avslutat slutenvårdstillfälle.

Under 2023 beslutade styrgruppen för det nationella systemet för kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvård (SKS) att nationell datainsamling av MJG resultat ska upphöra. Detta är således den sista rapporten ifrån SKR vad gäller nationella resultat inom MJG. Rapporten konstaterar att flera regioner har beslutat att fortsätta med regelbunden journalgranskning inom både psykiatrisk och somatisk vård och uttrycker en förhoppning om att alla regioner kommer att fattas sådana beslut.

Källa: Skador inom somatisk vård 2023. Resultat från markörbaserad journalgranskning 2013-2023

24-08-28 AD

Rullstolsbunden arbetssökande diskriminerades inte

En rullstolsbunden person hade sökt en anställning som undersköterska på en neonatalavdelning men fått intervjun avbokad efter att denne hade informerat regionen om sitt funktionshinder. Avbokningen motiverades med att det inte skulle fungera för en rullstolsburen att arbeta på neonatalavdelningen. Enligt AD hade regionen inte diskriminerat den arbetssökande genom vare sig direkt diskriminering eller diskriminering genom bristande tillgänglighet.

Källa: AD-dom 2024-08-28 i mål nr A 66/23

24-08-27 IVO

Föräldrar nekades neuropsykiatrisk utredning utan undersökning

Föräldrar till en patient ville avsluta en samspelsbehandling på BUP och önskade istället få en remiss till en läkare för en fördjupad bedömning av deras barns besvär som hade förvärrats. En psykolog nekade föräldrarna detta eftersom besvären inte hade rapporterats från förskolan. Enligt IVO var det inte rimligt att avfärda eventuellt utredningsbehov utan att ha träffat patienten för en personlig bedömning.

Källa: IVO-beslut 2024-08-27 dnr 39078/2022

24-08-15 Hovrätt

Förvaltare vid drogmissbruk, psykos och skuldsättning

En överförmyndare hade ansökt om anordnande av förvaltare för en missbrukare p g a drogutlösta psykos, abstrakt tänkande, missade räkningar och skuldsättning. Hovrätten ansåg att förvaltare var motiverat med hänsyn till uppgifter i ett läkarintyg om den enskildes hälsotillstånd med bl a olika neurologiska diagnoser, blandmissbruk och drogutlösta psykos.

Källa: Hovrätten för västra Sverige dom 2024-08-15 i mål nr Å 4553-24

24-08-14 IVO

Barnpsykiatrisk bedömning utan specialistläkares medverkan

IVO fann brister gällande en barnpsykiatrisk bedömning som genomfördes av en kurator utan medverkan av specialistläkare. Patienten ansågs inte ha fått adekvata insatser utifrån den symtombild som fanns med självskadebeteende, ouppmärksamhet och svårigheter med aktivitetsreglering. Inte heller hör sammades önskemål om en ny utredning för att fastställa adhd-diagnos alternativt ta bort befintlig ospecificerade diagnos hyperaktivitetsstörning.

Källa: IVO-beslut 2024-08-14 dnr 36656/2022

24-08-01 Folkhälsomyndigheten

Uppdaterad nationell strategi mot hiv, aids m m

Folkhälsomyndigheten har tagit fram en uppdaterad nationell strategi mot hiv, aids och vissa andra sexuellt överförbara infektioner (STI) som ska gälla i tio år till 2035. Strategin har fyra delmål:

Delmål 1: Hälsöfrämjande och förebyggande insatser med en bred SRHR-ansats (sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter) ska nå relevanta prioriterade grupper och hela befolkningen.

Delmål 2: Hiv, aids och andra sexuellt överförbara infektioner ska förebyggas och tidigt identifieras och behandlas.

Delmål 3: Stigma och diskriminering relaterat till hivinfektion ska elimineras.

Delmål 4: Personer som lever med hiv ska genom hela livet ha likvärdiga förutsättningar för en god hälsa och god livskvalitet som befolkningen i stort.

Nästa år kommer strategin att kompletteras med en handlingsplan för kunskapsframtagning, kunskapspridning, samordning och uppföljning samt inkludering av hela kedjan från prevention till vård.

Källa: Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra sexuellt överförbara infektioner

24-07-31 IVO

Centralstimulerande läkemedel ordinerades efter påstådd adhd

Enligt IVO hade en läkare på en psykiatrisk mottagning brutit vid ordination av läkemedel, bl a saknades en lämplighetsbedömning med utgångspunkt i patientens behov. Centralstimulerande läkemedel hade ordinerats endast på patientens oklara uppgift om ADHD-diagnos. Varken diagnostiska resonemang, indikation som ordinationen grundades på eller motivering till val av läkemedel var dokumenterad.

Källa: IVO-beslut 2024-07-31 dnr 26948/2023

24-07-12 Kammarrätt

Försvarssekretess skyddade uppgifter om läkare

Försvarssekretess gäller för uppgift som rör verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs.

I samband med en begäran om att få ta del av lönelistor för samtliga specialister och ST-läkare i allmänmedicin i regionen blev namn och tjänsteställe sekretessbelagda med hänvisning till försvarssekretess. Kammarrätten avslog överklagandet eftersom uppgifterna om namn och tjänsteställe kunde kombineras med tidigare utlämnade uppgifter och därmed skada landets försvar eller på annat sätt vålla fara för rikets säkerhet.

Källa: Kammarrätten Jönköping 2024-07-12 mål nr 1318-24

24-07-09 Kammarrätt

Skäl saknades för att bevara äldre sjukjournaler

På ansökan av patienten eller någon annan som omnämns i en patientjournal får IVO besluta att en journal helt eller delvis ska förstöras. Förutsättningarna för detta är att godtagbara skäl anförs för ansökan, att patientjournalen eller den del av den som ansökan avser uppenbarligen inte behövs för patientens vård, och att det från allmän synpunkt uppenbarligen inte finns skäl att bevara journalen.

IVO hade avslagit en ansökan om förstöring av en patients journaler vid två olika vårdinrättningar vilka avsåg ett vårdintyg enligt LPT tio år tidigare och omfattade en vårdtid på bara några timmar. Till ansökan hade bifogats två intyg från de berörda vårdinrättningarna som inte hade något att invända mot en journalförstöring. Kammarrätten konstaterade att uppgifterna i journalerna var känsliga och kunde uppfattas som kränkande för sökanden, lång tid hade passerat sedan journalerna upprättades och de avsåg en ytterst begränsad vårdtid. Mot denna bakgrund fann kammarrätten att det från allmän synpunkt uppenbarligen inte fanns skäl att bevara de aktuella journalerna.

Källa: Kammarrätten i Stockholm 2024-07-09 mål nr 1950-24

24-07-04 IVO

BUP planerade för sondmatning med fastspänning

En BUP-mottagning kritiserades för brister avseende en läkemedelsbehandling som gavs i samband med sondmatning utan samtycke i över en månad och sex gånger per dygn. En överläkare hade därefter i vårdplan för en kommande vecka, vid patientens matvägran, planerat för sondning med fastspänning om inte full mängd intagits vid frivillig sondning. Enligt IVO framkom inte vid de tre tillfällen sondning skedde med fastspänning på vilket sätt patienten skulle lida allvarlig skada utan fastspänning. Journal saknade uppgift om anamnes om vikt, BMI, eventuellt kompensatoriskt beteende och genomgång av hur mycket näring som intagits frivilligt eller genom sondning. Beslutsanteckning saknade förutom motivering av farerekvisitet även bedömning av proportionalitet och barnets bästa.

Källa: IVO-beslut 2024-07-04 dnr 43605/2021

24-07-04 Regeringen

En ny socialtjänstlag föreslås

Regeringen föreslår i en lagrådsremiss en ny socialtjänstlag där i huvudsak nu gällande bestämmelser som berör hälso- och sjukvården överförs oförändrade i sak, t ex reglerna om samordnad individuell plan om en enskild behöver insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Källa: En förebyggande socialtjänstlag - för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter

24-07-03 Socialstyrelsen

En begreppsmodell för området psykisk hälsa

Socialstyrelsen föreslår i samarbete med Folkhälsomyndigheten, SBU och SKR en första version av en begreppsmodell för psykisk hälsa. För att i högre grad spegla aktuellt svenskt språkbruk har bl a begreppet utvecklingsrelaterad funktionsavvikelse ersatts med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF).

Källa: Begrepp inom området psykisk hälsa, version 1.1.

24-07-02 Socialstyrelsen

Vägledning gällande hundar i vården

Socialstyrelsen har reviderat myndighetens vägledning till det regelverk som finns då hundar används och introduceras i verksamheter inom vård och omsorg samt företag som erbjuder hundar till sådana verksamheter.

Källa: Hundar i vård och omsorg – vägledning till gällande regelverk

24-07-01 Kammarrätt

Krav på specifik skyddsutrustning utan författningsstöd

En arbetsgivare ska se till att särskilda hygienåtgärder tillämpas vid arbetsmoment som innebär risk för kontakt med kroppsvätskor, t ex användning av personlig skyddsutrustning som engångsskyddshandskar och visir. Vid risk för allvarlig luftburen smitta ska andningsskydd användas.

För att hindra att patienter i psykiatrisk tvångsvård skadade sig själv eller lämnade avdelningen förekom på en psykiatriavdelning extravak av patienter som var inskrivna för somatisk sjukvård vid misstänkt eller konstaterad covid-19. Arbetsmiljöverket förbjöd vårdgivaren att vid vite av 100 000 kronor att utföra sådan externa extravak utan att se till att arbetstagare använde personlig skyddsutrustning i form av andningsskydd i kombination med skyddsglasögon eller visir. Kammarrätten ansåg att Arbetsmiljöverket inte hade visat att det fanns författningsstöd för att kräva personlig skyddsutrustning specifikt i form av andningsskydd.

Källa: Kammarrätten i Stockholm 2024-07-01 mål nr 6354-23

24-06-28 IVO

Slutenvård erbjöds inte vid psykosutveckling

En patient ansågs inte ha fått god vård avseende bedömning, utredning och behandling vid ett andra besök på en psykiatrisk akutmottagning. Vid det första besöket hade patienten ansetts vara i behov av inläggning i slutenvården. Patienten ansågs dock inte vara i behov av sådan inläggning vid det andra besöket utan skickades hem, trots dennes önskan om frivillig vård och en stark misstanke om psykosutveckling. Eftersom det vid psykoser ofta utvecklas svår ångest med svårbedömd suicidrisk ansåg IVO att patienten borde ha erbjudits inläggning i slutenvården.

Källa: IVO-beslut 2024-06-28 dnr 10320/2023

24-06-28 DO

Funktionsnedsatt inte diskriminerad av beslut om övervakat urinprov

Diskriminering är förbjuden inom hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet. Det är diskriminering när en person missgynnas på grund av sin funktionsnedsättning genom att ha behandlats sämre än någon annan i en jämförbar situation.

En adhd-patient på en psykiatrisk mottagning hade i samband med återupptagande av medicinering med centralstimulerande läkemedel ombetts lämna ett drogtest i form av ett övervakat urinprov. Patienten gjorde en anmälan till DO som prövade om vårdgivaren hade brutit mot förbudet mot diskriminering med hänsyn till patientens funktionsnedsättning. DO konstaterade att skälet till provtagningen inte var dokumenterat av vårdgivaren och antog att den saken inte skulle gå att utreda vidare. Enligt uppgift utförde verksamheten, i enlighet med lokala rutiner, individuella bedömningar före varje drogtestning. Diskrimineringslagens krav på orsakssamband mellan missgynnandet och funktionsnedsättningen ansågs därmed inte vara uppfyllt.

Källa: DO-beslut 2024-06-28 dnr 2023/4185

24-06-27 IVO

Besvärlig patient avslutades utan överremittering

En patient som läkemedelsbehandlades och drogscreenades regelbundet på en psykiatrisk mottagning hade blivit avslutad efter att ha uteblivit från planerade möten, kommit utan förbokade tider och även uppträtt hotfullt vid ett besök. Enligt IVO saknades en planering om vem som skulle ta över patientens vård och behandlingsansvar med bl a läkemedelsordinationer. En uppföljning på adekvat vårdnivå borde också ha säkerställts.

Källa: IVO-beslut 2024-06-27 dnr 35141/2022

24-06-27 JO

Anmälare av klagomål till IVO har partsrättighet

Myndigheter är enligt förvaltningslagen skyldiga att underrätta en part om ett avgörande kommer att bli väsentligt försenat.

IVO hade inte underrättat anmälarna i vissa klagomålsärenden att handläggningen var väsentligt försenad. JO konstaterade att IVO anser att anmälare i klagomålsärenden inte har ställning som part och att förvaltningslagen inte är tillämplig vid handläggning av sådana ärenden. Med hänsyn bl a till att det i patientsäkerhetslagen hänvisas till en bestämmelse som reglerar sekretess i förhållande till parter och att kretsen av personer som är behöriga att göra en anmälan är begränsad konstaterade JO att en anmälare har partsställning. Skyldigheten enligt förvaltningslagen att underrätta en part när ett ärende har inletts och när avgörandet kommer att bli väsentligt försenat är därmed tillämplig vid IVOs handläggning av klagomålsärenden enligt patientsäkerhetslagen. Med hänsyn till det oklara rättsläget riktades dock inte någon kritik mot myndigheten för att så inte skedde. IVO fick däremot kritik för långsam handläggning av ärendena.

Källa: JO-beslut 2024-06-27 dn 8914-2022

24-06-25 Socialstyrelsen

Psykiatriska akutmottagningar ska kartläggas

Med anledning av ett regeringsuppdrag ska Socialstyrelsen bl a kartlägga verksamheten på psykiatriska akutmottagningar och i en kommande slutrapport lämna förslag på åtgärder för att främja kompetens- och kvalitetsutveckling. I en delredovisning redovisas en plan för datainsamling som ska bestå av:

- dokumentstudie,
- intervjuer/dialoger med aktörer, patient-, brukar- och närståendeorganisationer,
- studiebesök i verksamheter, och
- enkätundersökning till berörda aktörer.

Källa: Delredovisning plan för kartläggning av den verksamhet som bedrivs på de psykiatriska akutmottagningarna m m

24-06-20 HFD

Beslutsjournal omfattades inte av sekretessundantaget för LPT-beslut

Hälsa- och sjukvårdssekretessen gäller inte beslut i ärende enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård, om beslutet avser frihetsberövande åtgärd.

Domstolarna avtog en begäran om att få en beslutsjournal utlämnad. HFD konstaterade att en beslutsjournal endast innehåller uppgifter som avser noteringar om att det har fattats beslut enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård. Uppgifterna och handlingen i sig kunde inte uppfattas som själva beslutshandlingen utan endast som en sammanställning av noteringar över beslut som fattats separat. Hälsa- och sjukvårdssekretessen ansågs därför tillämplig på uppgifterna i beslutsjournalen. Eftersom det inte stod klart att uppgifterna i handlingen kunde röjas utan att den enskilde eller någon närstående led men avslogs överklagandet.

Källa: HFD 2024-06-20 mål nr 887-24

24-06-19 IVO

Akutsjukvårdens grundproblem kvarstår

I en slutrapport för den nationella tillsynen av landets akutsjukhus konstaterar IVO att grundproblemen kvarstår med brist på disponibla vårdplatser, överbeläggningar och utlokaliseringar av patienter. IVO har i samband med tillsynen fattat tre beslut om att vid vite förelägga vårdgivare att säkerställa tillräckligt antal vårdplatser. För 10 av 27 sjukhus är situationen fortfarande så allvarlig att tillsynen fortsätter.

Källa: Slutrapport nationell tillsyn av vårdplatser och patientsäkerhet på sjukhus

24-06-12 Socialstyrelsen

Hygien – stöd för egenkontroll

För att underlätta för verksamheter inom vård och omsorg att utföra egenkontroll i enlighet med gällande föreskrifter har Socialstyrelsen tagit fram ett stödmaterial för punktprevalensmätning. PPM-BHK-mätning är en metod för att kontrollera följsamheten till basala hygienkrav och rutiner hos personal inom hälso- och sjukvård och omsorg. Stödmaterialiet innehåller beskrivningar och formulär för observationer av hygienkrav och rutiner.

Källa: Egenkontroll av följsamhet till basala hygienkrav och rutiner – Ett stöd för punktprevalensmätning

24-06-12 Kammarrätt

Kurator nekad legitimation – erfarenhetskrav ej uppfyllt

Legitimationsyrket hälso- och sjukvårdskurator infördes den 1 juli 2019 och vissa övergångsbestämmelser i patientsäkerhetslagen gäller för ansökningar som kommit in till Socialstyrelsen före den 1 juli 2024. Legitimation kan då även beviljas för den som har en socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan, tillsammans med verksamhet som kurator inom hälso- och sjukvården i minst fem år, eller verksamhet som kurator inom hälso- och sjukvården i minst två år och relevant vidareutbildning.

Kammarrätten ansåg att Socialstyrelsen hade haft fog för att avslå en ansökan om legitimation för en kurator eftersom denne inte uppfyllde övergångsbestämmelsernas krav på verksamhet som kurator inom hälso- och sjukvården i minst fem år. Yrkeserfarenhet för tiden innan relevant grundutbildning var avslutad fick inte tillgodoräknas.

Källa: Kammarrätten Stockholm 2024-06-12 mål nr 1329-24

24-06-05 JO

Allvarlig kritik för felaktiga patientuppgifter

Chefsöverläkare är skyldig att med vissa tidsintervall anmäla frågan om särskild utskrivningsprövning till förvaltningsrätten.

På en rättspsykiatrisk klinik hade chefsöverläkare under fem års tid i anmälningar och ansökningar till förvaltningsrätten avseende viss patient, lämnat uppgifter som avsåg annan person. Dessa uppgifter hade därmed varit en del av domstolens beslutsunderlag i frågor som rörde tvångsvården av patienten. Trots regionens bedömning att de felaktiga uppgifterna om patientens psykosociala historik inte hade förlängt LRV-vården eller påverkat friförmåner, konstaterade JO att det inträffade var ytterst allvarligt.

Källa: JO-beslut 2024-06-05 dnr 4763-2023

24-06-05 IVO

Primärvården upplevs varken som sammanhållen eller tillgänglig

En analys av klagomål till Patientnämnderna och Inspektionen för vård och omsorg visar att vissa patienter inom primärvården upplever att de själva behöver ta ansvar för att samordna sin vård när vårdenheter inte kommunicerar med varandra, vilket leder till oro och fördröjd behandling.

Källa: Patienter klagar över brist på tillgänglighet och samordning i primärvården

24-05-31 Hovrätt

Spruträdd missbrukare frias från våldsamt motstånd

En missbrukare som åtalats för ringa narkotikabrott och våldsamt motstånd hade i samband med misstänkt narkotikapåverkan satt sig till motvärn genom att kränga med kroppen och armarna för att hindra poliserna när det skulle tas blodprov. Hovrätten friade missbrukaren från åtalet om våldsamt motstånd med hänvisning till dennes berättelse att han var spruträdd och att det hade varit skälet till att han gjort små vickande rörelser med armarna då sjukvårdspersonalen skulle ta blodprov. Hovrätten menade att missbrukaren inte hade satt sig till motvärn för att hindra poliserna i deras myndighetsutövning.

Källa: Hovrätten för Nedre Norrland 2024-05-31 mål nr 514-23

24-05-31 Socialstyrelsen

Ökad suicidrisk vid läkemedelsbehandlad smärta

Socialstyrelsens visar i en studie att patienter med långvarig och läkemedelsbehandlad smärta har ökad risk för suicid. Sambanden är komplexa, men viktiga att känna till för dem som möter patienter med långvarig smärta. Tillsammans med psykisk ohälsa är långvarig smärta en av de vanligaste orsakerna till långtidssjukskrivning. För ett effektivt stöd och för att minska risken för suicid krävs enligt studien bl a samordning mellan primärvård, specialistpsykiatri och somatisk vård.

Källa: Ökad suicidrisk bland patienter med långvarig och läkemedelsbehandlad smärta

24-05-30 IVO

Suicid – sms från patient hanterades inte

En depressiv patient hade enligt journalen en svårbedömd självmordsrisk och behandlades med återkommande psykologbesök och telefonuppföljningar med ST-läkare. Efter ett första sms från patienten hade psykologen meddelat patienten att meddelandefunktionen i 1177 var att rekommendera. På kvällen tre dagar senare återkom patienten med ett nytt sms till psykologen och berättade om ett nyss avbrutet självmordsförsök. Psykologen svarade att de fick tala

om saken vid ett bokat möte nästkommande dag. Före mötet tog patienten sitt liv. Enligt IVO saknade vårdgivaren ett arbetssätt för hur personalen skulle hantera sms-kommunikation med patienter. Det fanns inte heller en dokumenterad krisplan där det tydliggjordes vilka kontaktvägar som patienten skulle använda vid försämrat psykiskt mående.

Källa: IVO-beslut 2024-05-30 dnr 27125/2022

24-05-28 IVO

Hemgång istället för inläggning utan specialistbedömning

En patient hade efter somatisk vård med anledning av en läkemedelsintoxikation av konsulterande psykiatriker bedömts vara i behov av frivillig psykiatrisk heldygnsvård. Vid utskrivningen skickades patienten istället till den psykiatriska akutmottagningen för ny bedömning eftersom det var för sent för den psykiatriska avdelningen att ta emot patienten. Patienten hade därefter blivit hemskickad på egen begäran av en underläkare och en läkare utan specialistkompetens. I hemmet blev patientens tillstånd så försämrat att närstående behövde kalla på ambulans. IVO ansåg att läkarna som skickade hem patienten borde ha konsulterat den tjänstgörande specialistläkaren eller bakjouren när den ursprungliga planen för inläggande vård ändrades för att patienten ville åka hem.

Källa: IVO-beslut 2024-05-28 dnr 10100/2023

24-05-28 HFD - LPT

Ingen sekretess för hälsouppgifter i vissa beslutshandlingar

Uppgifter som tas med i beslut som rör frihetsberövande åtgärder enligt LPT, LRV respektive smittskyddslagen är offentliga.

En begäran om att få ta del av en aktbilaga i ett mål i kammarrätten hade utlämnats med vissa uppgifter maskerade med motiveringen att uppgifterna rörde enskilda hälsotillstånd och därmed omfattades av sekretess. En begäran om att även få ta del av de maskerade uppgifterna avslogs eftersom uppgifterna rörde en enskilda hälsotillstånd som inte kunde röjas utan att den enskilde eller närstående kunde lida men. HFD konstaterade att hälso- och sjukvårdssekretess inte gällde för beslut om upphörande av psykiatrisk tvångsvård. Sekretess för uppgifterna ansågs inte heller föreligga på någon annan grund varför överklagandet bifölls, innebärande att även de maskerade uppgifterna i beslutshandlingen skulle lämnas ut. HFDs beslut innebär att en beslutshandling som innehåller uppgifter om enskilda hälsotillstånd ska lämnas ut i sin helhet.

Källa: HFD 2024-05-28 mål nr 644-24

24-05-23 Regeringen

Registerlag för analysmyndighet

Regeringen föreslår en lag om behandling av personuppgifter vid Myndigheten för vård- och omsorgsanalys som ska komplettera EU-lagstiftningen. Förslaget syftar till att ge myndigheten möjlighet att behandla de personuppgifter som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna utföra sitt uppdrag på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt samtidigt som enskildas personliga integritet värnas, bl a avlidna personer. Som huvudregler föreslås att

- personuppgifter endast får behandlas i det projekt som uppgifterna har samlats in för,
- personuppgifter som direkt kan hänföras till den registrerade ska förvaras separat från övriga personuppgifter.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Källa: Prop 23/24:147 En registerlag för Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

24-05-20 Kammarrätt

Tillbakablickande läkarintyg beaktades vid sjukskrivning

Försäkringskassan och förvaltningsrätten nekade en person som drabbats av PTSD fortsatt sjukskrivning eftersom denne bl a missat tre läkarbesök för läkarintyg. Enligt ett nytt läkarintyg var patienten rädd för att träffa folk och kunde inte ens delta vid en digital psykoterapi. Kammarrätten biföll överklagandet eftersom utredningen visade att mannen hela tiden hade lidit av samma psykiatriska diagnos. Av läkarintyget framgick att läkaren hade tagit del av mannens journaluppgifter från den första sjukskrivningsperioden varför kammarrätten ansåg att läkarintyget kunde läggas till grund för bedömningen av arbetsförmågan även för tiden före läkarintyget. Sökanden hade därmed gjort sannolikt att hans arbetsförmåga hade varit helt nedsatt till följd av sjukdom även under såväl den första som den fortsatta perioden.

Källa: Kammarrätten Göteborg 2024-05-20 mål nr 1246-24

24-05-17 Kammarrätt

Hel sjukersättning – psykiatri hade inte mer att erbjuda

Försäkringskassan och förvaltningsrätten hade avslagit en ansökan om hel sjukersättning för en person med mångåriga psykiska och fysiska besvär. Kammarrätten biföll överklagandet då det med hänsyn till den behandlande läkarens bedömning av arbetsförmåga inte var realistiskt att anse att den sökande skulle kunna arbeta ens i ett anpassat arbete, och att dennes arbetsförmåga därmed var helt nedsatt. Även om det inte framgick av läkarintyget vad som var orsaken till att patienten inte hade genomgått psykoterapi inom specialistpsykiatri så hade en läkare bedömt att hon inte hade behov av eller kunde tillgodogöra sig sådana insatser. En annan läkare hade bedömt att psykiatri inte hade mer att erbjuda.

Källa: Kammarrätten Jönköping 2024-05-17 mål nr 1781-22

24-05-16 Kammarrätt

Mall vid läkemedelshantering utgjorde allmän handling

En handling som inte har expedierats anses upprättad när det ärende som den hänför sig till har slutbehandlats hos myndigheten eller, om handlingen inte hänför sig till ett visst ärende, när den har justerats av myndigheten eller färdigställts på annat sätt

En begäran att få ta del av två handlingar hade avslagits med motiveringen att handlingarna inte hade upprättats och därmed inte utgjorde allmänna handlingar.

Efter överklagan konstaterade kammarrätten att en s k verksamhetsplan utgjorde internt arbetsmaterial för en begränsad krets och inte en allmän handling som skulle utlämnas.

En mall för anteckningar som fördes vid inskrivning i verksamheten innehöll vissa rutiner för läkemedelshantering vid inskrivning ansåg kammarrätten utgöra en allmän handling som skulle lämnas ut, om inte sekretesshinder förelåg. Handlingen hade fått spridning inom verksamheten, var färdigställd och därmed upprättad i den mening som avses i tryckfrihetsförordningen.

Källa: Kammarrätten Sundsvall 2024-05-16 mål nr 814-24

24-05-16 Regeringen

LPT/LRV - Socialstyrelsen uppdras utveckla tvångsvården

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för att stärka och utveckla rättspsykiatrisk vård och psykiatrisk tvångsvård, såväl öppen som slutet, samt psykiatrisk heldygnsvård för barn och unga. Socialstyrelsen ska bl a

- föreslå åtgärder för att bidra till kompetens- och kvalitets-utveckling samt insatser för att stärka kunskapsstyrningen,
- vidta insatser för att förebygga och minska behovet av tvångsåtgärder samt för att stödja patienters återhämtning, delaktighet och person-centrering och
- förbättra statistik och uppföljning.

Uppdraget ska slutredovisas den 30 november 2027.

Källa: Socialstyrelsen får i uppdrag att stärka och utveckla den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården; Regeringsbeslut, Uppdrag att genomföra insatser för att stärka och utveckla den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården

24-05-16 HFD

Avidentifierad handling omfattades inte av sekretess

I en från domstol utlämnad handling hade uppgifter om enskilds hälsotillstånd markerats. Eftersom personens namn inte framgick i den utlämnade handlingen konstaterade Högsta förvaltningsdomstolen att det inte kunde antas att den enskilde eller någon närstående skulle komma att lida men om uppgifterna om den enskildes hälsotillstånd röjdes, och att de därmed inte omfattades av sekretess.

Källa: HFD-avgörande 2024-05-16 mål nr 40-24

24-05-15 Socialstyrelsen

Rapport om kvinnor och flickor med beroendeproblematik

Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att analysera vården och stödet för flickor och kvinnor med missbruk och beroendeproblematik, inklusive insatser vid fysiska och psykiska vårdbehov och vid våldsutsatthet.

Rapporten redogör för de behov som är utmärkande eller specifika för denna grupp, och i vilken mån vård och omsorg möter dessa behov. Kunskapsinhämtning har skett i form av intervjuer med målgruppen och verksamhetsföreträdare inom vård och omsorg, genomgång av, för området, relevant litteratur samt genom insamlade och analyserade kvantitativa data. Socialstyrelsen identifierar sex områden som kräver åtgärder:

- samordna vård och omsorg vid samsjuklighet,

- fokusera på våldet och främja trygga miljöer,
- stärk tillgången till insatser kopplade till kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa,
- ta hänsyn till relationella och psykosociala behov,
- öka kunskapen om flickor och kvinnors behov och
- motverka stigma.

Källa: Vård efter behov? – Om vård- och omsorgsinsatser till flickor och kvinnor med skadligt bruk och beroende

24-05-14 Kammarrätt

Sms-meddelanden i tjänstemobil inte allmänna handlingar

Brev eller annat meddelande som är ställt personligen till den som innehar befattning vid en myndighet anses som allmän handling, om handlingen gäller ett ärende eller någon annan fråga som ska handläggas av myndigheten och inte är avsedd för mottagaren endast som innehavare av annan ställning.

För att utreda om det förelåg jäv eller vänskapskorruption vid en viss rekrytering begärde en person att få ta del av sms-konversation som förts mellan två chefer inom rättspsykiatri. Sökanden hade redan fått ta del av sms-konversation som förekommit tidigare. Kammarrätten avslog begäran eftersom innehållet i samtliga sms-meddelanden var ställda till mottagaren personligen och saknade koppling till ett ärende eller någon annan fråga som ska handläggas av regionen. De begärda handlingarna var således inte allmänna handlingar.

Källa: Kammarrätten Göteborg 2024-05-14 mål nr 1135-24

24-05-14 Socialstyrelsen

Rapport om psykisk ohälsa bland barn och unga

Socialstyrelsen redovisar i en rapport den senaste utvecklingen av barn och unga vuxna som har diagnostiserats med psykiatriska tillstånd inom specialiserad vård eller har haft uttag av psykofarmaka, särskilt antidepressiva läkemedel. Rapporten konstaterar bl a att vård och behandling kan ges för sent i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar vilket förklarar varför förekomsten av allvarlig psykisk ohälsa är högre i dessa områden.

Källa: Förekomst av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna – Aspekter av socioekonomiska utmaningar och förutsättningar

24-05-13 Socialstyrelsen

Ändringar i uppgiftsskyldighet till patientregister

Socialstyrelsen har beslutat om vissa ändringar i uppgiftsskyldigheten till Socialstyrelsens patientregister. Ändrade uppgifter som ska inrapporteras var tredje månad förekommer i alla tre bilagorna vilka avser patienter som

- har varit inskrivna i den slutna hälso- och sjukvården (Bilaga 1)
- har behandlats av läkare i den del av den öppna hälso- och sjukvården som inte är primärvård eller av annan hälso- och sjukvårdspersonal än läkare i den psykiatriska öppenvården (Bilaga 2)
- har varit inskrivna för vård enligt LPT eller LRV (Bilaga 3)

Ändringarna träder i kraft den 1 april 2025.

Källa: Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2024:9) om ändring i föreskrifterna (HSLF-FS 2023:33) om uppgiftsskyldighet till Socialstyrelsens patientregister

24-05-08 Hovrätt

Läkarintyg gav inte stöd för förvaltarskap

Rätten får besluta att anordna förvaltarskap för någon som p g a sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande är ur stånd att vårda sig eller sin egendom. Förvaltarskap får dock inte anordnas om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde får hjälp på något annat mindre ingripande sätt.

En huvudman hade en god man som var dennes närstående för att förvalta sin egendom, bevaka sin rätt och sörja för sin person. Efter att huvudmannens hjälpbehov hade ändrats ansökte den gode mannen om att en förvaltare skulle utses. Enligt hovrätten saknades förutsättningar att besluta om förvaltarskap i alla delar. Det framgick av utredningen att huvudmannen behövde en förvaltare avseende vissa bankkonton. Däremot framgick det inte av läkarintyget gällande förvaltarskap att mannen var ur stånd att vårda sig själv. Hjälpbehovet avseende att bevaka sin rätt och sörja för sin person ansågs därför inte vara vara av ett så kvalificerat slag att förvaltarskap krävdes utan hjälpbehovet kunde tillgodoses genom frivilliga insatser, bl a hemtjänst, hantering av mediciner och behandling mot alkoholmissbruk, i förening med ett godmanskap. Den närståendes uppdrag som god man skulle därmed fortsätta avseende att bevaka mannens rätt och sörja för hans person, samt för att förvalta hans egendom i de delar som inte omfattades av förvaltarskapet.

Källa: Hovrätten för västra Sverige 2024-05-08 mål nr Ä 1950-24

24-05-03 Kammarrätt

Arbetschema maskerades eftersom anställd kände sig hotad

Med anledning av en begäran om att få ta del av en utpekad persons arbetschema för en viss period hade ett sjukhus lämnat ut en handling där uppgifter maskerades om den anställdas arbetade tid, frånvaro, avdelning, arbetsgrupp, verksamhetskod och kollegor. Syftet med begäran var att visa att personen hade lämnat oriktiga uppgifter under sanningsförsäkran i ett bodelningsärende. Sjukhuset hade motiverat det maskerade utlämnandet med att personen, vars uppgifter begärts utlämnade, kände sig hotad. Kammarrätten avlog överklagandet eftersom de maskerade uppgifterna rörde enskilda personliga förhållanden och, att det kunde antas, mot bakgrund av omständigheterna och syftet med begäran, att den enskilde eller någon närstående kunde lida allvarligt men om uppgifterna röjdes.

Källa: Kammarrätten Stockholm 2024-05-03 mål nr 1735-24

24-05-03 HFD

Arbetslöshetsersättning – läkare måste inte uppmana patient att sluta arbeta

Den som själv försätter sig i arbetslöshet utan giltig anledning kan stängas av från rätt till ersättning i 45 dagar. En giltig anledning att lämna ett arbete är att den sökande av hälsoskäl varken kan återgå till sitt tidigare arbete eller till annat arbete hos arbetsgivaren.

En säljare på ett bilföretag hade efter en längre tids sjukskrivning sagt upp sig när arbetsgivaren inte hade kunnat finna en annan tjänst inom företaget. Därefter stängde arbetslöshetskassan av den sökande från arbetslöshetsersättning i 45 dagar eftersom det saknades ett läkarintyg som var utfärdat före anställningens upphörande som angav att personens arbete var olämpligt för denne på grund av hälsoskäl eller att personen uppmanats av en läkare att säga upp sig.

Efter överklagande fastslog förvaltningsrätten avstängningen vilken sedan upphävdes av kammarrätten. Efter prövningstillstånd i HFD fann domstolen att den sökande hade haft giltig anledning att lämna sitt arbete eftersom det var visat att hon av hälsoskäl inte hade kunnat återgå vare sig till tidigare arbete eller till annat arbete hos arbetsgivaren. HFD menade att det saknades författningsstöd för att ställa upp krav på att den sökande ska ha uppmanats av läkare att lämna sitt arbete eller att det måste finnas ett samband mellan arbetet och hälsoskålen.

Källa: HFD-avgörande 2024-05-03 mål nr 568-23

24-05-03 Socialstyrelsen

Ätstörningar – nationella riktlinjer

Socialstyrelsen utkommer för första gången med nationella riktlinjer för vård vid ätstörningar. Riktlinjerna gäller ett urval av insatser där vägledningsbehovet har bedömts vara extra stort och innehåller 38 rekommendationer som betonar ökad kunskap i hälso- och sjukvården, flera olika behandlingsalternativ och en mer individanpassad vård. Bland annat betonas vikten av

- en strukturerad övergång mellan barnsjukvården och vuxensjukvården när en patient fyller 18 år, och
- att erbjuda olika typer av psykologisk behandling, beroende på typ av ätstörning och individens behov med hänsyn till andra samtidiga psykiatriska problem.

Samtidigt publiceras en första remissversion av indikatorer för att följa upp riktlinjerna.

Källa: Nationella riktlinjer 2024 – Vård vid ätstörningar – Prioriteringsstöd till dig som beslutar om resurser i hälso- och sjukvården eller socialtjänsten – Version för synpunkter; Nationella riktlinjer 2024 – Indikatorer för vård och stöd vid ätstörningar – Prioriteringsstöd för beslutsfattare och politiker

24-05-02 IVO

Hot om suicid togs inte på allvar

En patient i öppenvården med en kroniskt förhöjd suicidrisk hade regelbunden kontakt med ett team av läkare, psykolog och fast vårdkontakt. IVO noterade att suicidrisken bedömdes slentrianmässigt som ingen eller låg vid dessa möten trots att patienten ofta uttalade en avsikt att ta sitt liv i framtiden, t ex om katten dog. När patientens katt dog försämrades patientens mående. IVO konstaterade att verksamheten inte erbjöd åtgärder som krissamtal och krisstöd med anledning av att patienten förlorat en viktig skyddsfaktor och den därav uppkomna förhöjda suicidrisken. Vårdgivaren kritiserades för att det inte fanns en för patienten uppdaterad akutplan vid kris som beskrev symtom, risksituationer och tecken på försämring eller återinsjuknande och hur dessa ska hanteras.

Källa: IVO-beslut 2024-05-02 dnr 6954/2022

Rapport om brister i arbetet mot våld i nära relationer

IVO har under 2021–2023 genomfört en omfattande tillsynsinsats av socialtjänstens respektive hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. IVO har funnit brister hos kommuner och regioner i regelefterlevnad, handläggning och samverkan som försvårar upptäckten av våld. Bristerna leder till att åtgärder inte sätts in för att förhindra att våldet fortgår eller att barn och vuxna blir kvar i destruktiva miljöer. Över 400 vårdcentraler uppfyller inte kraven i Socialstyrelsens föreskrift om våld i nära relationer, bl a kraven på samverkan och på rutiner för att personalen fråga patienter om våldsutsatthet.

Källa: Rapport - Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck